

PROJECT 'MAATWERKAANPAK VOOR KWETSBARE GEZINNEN'

Wat is nodig om te zorgen dat gezinnen met meerdere problemen op verschillende leefgebieden zich voldoende gehoord voelen en goed worden geholpen? Hoe kunnen we het noodzakelijke maatwerk en tijdige, passende hulp voor de meest kwetsbare gezinnen realiseren?

In het project 'Maatwerkeraanpak voor kwetsbare gezinnen' ontwikkelen we een integrale maatwerkeraanpak voor gezinnen met meervoudige en complexe problematiek (MCP). Het gaat om gezinnen die op meerdere plekken in beeld komen (Jeugdhulp, WMO, volwassenenzorg, schuldhulpverlening, participatie, etc.) en die een groot beroep doen op verschillende vormen van gemeentelijke ondersteuning en jeugdhulp. Jongeren, ouders, hulpverleners en beleidsmakers denken mee vanuit hun eigen ervaring, kennis en expertise en delen inzichten met elkaar. Zo zorgen we samen dat gezinnen met MCP tijdig, passend en effectief worden geholpen!

DOELSTELLINGEN

- ▶ Samen met het gezin en bij het gezin betrokken professionals (inclusief gemeentelijke) zoeken naar de 'ruimte tussen de regels' om tot integrale, passende ondersteuning / hulp, aansluitend bij de wensen en behoeften van het gezin te komen (betere resultaten en een duurzaam perspectief).
- ▶ Succes- en belemmerende factoren rondom de maatwerkeraanpak vanuit meerdere invalshoeken in kaart brengen om een betrouwbaar beeld te krijgen van wat goed werkt en waar het beleid het meest schuurt en waarom.
- ▶ Steeds meer voorkomen dat complexe problematiek ontstaat en zorgen dat gezinnen worden gehoord, begrepen en werkelijk geholpen (zie bijlage 2).

WAT LEVERT DEELNAME AAN HET PROJECT EN DE LERENDE PRAKTIJK OP?

- **Samen leren** om hulpverlening aan gezinnen met MCP te verbeteren, zodat dit tot gewenst resultaat leidt:
  - Concrete inzichten m.b.t. hoe we het noodzakelijke maatwerk kunnen realiseren voor gezinnen met MCP;
  - Betere samenwerking met en rondom gezinnen met MCP;
- **Ruimte voor verdieping en reflectie**, die in de dagelijkse werkomgeving vaak ontbreekt en een 'veilige' omgeving om op verschillende niveaus samen naar oplossingen te zoeken voor het tijdig bieden van passender en effectiever ondersteuning aan gezinnen met MCP;
- **Steviger leer- en verbeterbeweging** zowel op lokaal niveau (binnen gemeente Heerenveen) als in de regio: vanuit een brede en multidisciplinaire lerende omgeving, positie van gelijkwaardigheid en in open dialoog wordt van en met elkaar geleerd, kennis van alle betrokkenen wordt ontsloten, doorontwikkeld en toegepast in de praktijk.

WAT VRAGEN WE VAN DE PARTNERORGANISATIES?

Vanuit het ontwikkelteam, adviesgroep en de lerende praktijk geven we vorm en uitvoering aan dit project. Voor het realiseren van de hierboven beschreven doelstellingen en opbrengsten is het van belang dat de partners van de Kenniswerkplaats hun kennis en expertise actief delen en inzetten. Daarom vragen we de partnerorganisaties om **collega's af te vaardigen voor deelname** aan dit project¹ van de Kenniswerkplaats Jeugd Friesland.

MEER INFORMATIE?

- ▶ **Bijlage 1: Aanleiding** voor het project en **visie en uitgangspunten maatwerkeraanpak** voor gezinnen met MCP
- ▶ **Bijlage 2: Lerende praktijk** rondom het project

Voor vragen en het doorgeven van namen van één of meerdere collega's neem contact op met Anja Holwerda, senior onderzoeker (holwerda.a@jeugdhulpfriesland.nl)

¹ Zoals bijvoorbeeld deelname aan de [adviesgroep](#) of het lerende praktijk (zie bijlage 2). Voor alle drie projecten van de Kenniswerkplaats wordt een lerende setting ingericht (voor meer informatie over de andere Kenniswerkplaats projecten, zie: www.awtif.nl).

Bijlage 1

AANLEIDING PROJECT 'MAATWERKAANPAK VOOR KWETSBARE GEZINNEN'

Dit project is onderdeel van de [Kenniswerkplaats Jeugd Friesland \(2020 – 2024\)](#)², die samen met haar partners bijdraagt aan het creëren van een leer- en verbeterbeweging in de zorg voor jeugd in Friesland. Bestaande kennis wordt vanuit meerdere perspectieven ingebracht en benut en gezamenlijk wordt gereflecteerd, geleerd en doorontwikkeld over grenzen en domeinen heen. Het project is ingebed in het lerend landschap in Friesland en sluit aan bij verschillende initiatieven in de regio en daarbuiten.

De aanleiding om gezinnen met MCP als speerpunt te kiezen is drieledig:

- ▶ **Vanuit het belang van de gezinnen zelf:** het gaat om gezinnen met complexe, vaak intergenerationele, problematiek, waar (1) bij één of meerdere gezinsleden verschillende problemen tegelijk spelen op verschillende gebieden (fysieke, psychische en/of mentale gezondheid), verschillende plekken (thuis, op school en/of werk) en binnen verschillende domeinen (onderwijs, huisvesting, financiën en hulpverlening); (2) sprake is van weinig steun vanuit de omgeving; (3) hulp en ondersteuning al langer dan 2 jaar wordt ingezet, maar niet tot gewenst resultaat leidt en (4) gezinnen niet op eigen kracht kunnen deelnemen aan onze maatschappij.
- ▶ **Vanuit het politieke-, bestuurlijke en maatschappelijke belang:** dat iedereen mee moet kunnen doen;
- ▶ **Vanuit financieel perspectief:** gezinsleden met MCP zitten veel en langdurig binnen het (sociale) zorgsysteem (hulpverlening, schuldsanering, bewonerszaken, bijstand, huisartsenzorg, ziekenhuiszorg, verslavingszorg, leerplichtzaken, Wmo, WLZ, Jeugdwet, Participatiewet), terwijl er weinig perspectief voor hen lijkt te zijn.

Uit o.a. de analyses van 28 hulptrajecten in het [Dialoogtafelproject](#) blijkt dat gezinnen vaak onvoldoende worden betrokken bij het nemen van besluiten in/rondom het hulpverleningsproces. Deze gezinnen moeten hun verhaal steeds opnieuw vertellen, ze zijn overvraagd en hulpverleningsmoe en voelen zich onvoldoende of helemaal niet gehoord of geholpen. Er is sprake van knelpunten op het gebied van samenwerking/integraal werken en afstemming tussen hulpverleners onderling. Regelmatig ontbreekt een methodische, grondige probleem- en krachtenanalyse waardoor de problematiek niet tijdig wordt gesignaleerd en/of verschillende signalen niet bij elkaar worden gebracht. De systeemwereld sluit niet aan bij de leefwereld van gezinnen. Bestaande kennis over werkzame factoren in preventie, ondersteuning en hulp bij problemen in opvoeden en opgroeien wordt onvoldoende benut, zowel door professionals als beleidsmakers. We weten dat het toepassen van maatwerk noodzakelijk is om gezinnen met MCP te ondersteunen en hen een duurzaam perspectief te bieden³. In de dagelijkse praktijk lukt het echter nog onvoldoende om het noodzakelijke maatwerk te realiseren.

VISIE EN UITGANGSPUNTEN MAATWERKAANPAK VOOR KWETSBARE GEZINNEN

- Perspectief, behoeften en belang van het **gezin en de afzonderlijke gezinsleden staan centraal** en vormen het uitgangspunt voor geboden ondersteuning / hulp;
- Ondersteunings- / maatwerkplan en bijbehorend perspectief en doelen komen tot stand in dialoog met individuele gezinsleden: op basis van een **inventarisatie van ervaringen** van alle individuele gezinsleden met de ondersteuning en hulp die zij tot nog toe hebben ontvangen, **dossieronderzoek en een gedegen probleem- en krachten analyse**;
- De **casusregie** wordt in één hand gelegd: de professional die casusregisseur is neemt niet over van de betrokken hulpverleners, maar is wel het centrale aanspreekpunt voor het gezin;
- De bij het gezin betrokken professionals:
  - Hebben een brede blik, **vasthoudendheid, elasticiteit (flexibiliteit)** en een open mind voor de behoeften van het gezin en individuele gezinsleden;
  - Werken op basis van praktijk- en wetenschappelijke **kennis**, handelen conform de **richtlijnen** en benutten de best bewezen **werkzame interventies**;
  - Werken vanuit het **matched-care principe**: multidisciplinair, domeinoverstijgend en integraal;
- Op alle niveaus (**uitvoering, beleid, bestuur en systeem**) wordt **kritisch gereflecteerd op en geleerd van de** opgedane ervaringen om daadwerkelijke verandering in de beroepspraktijk te bewerkstelligen en om het noodzakelijke maatwerk te kunnen realiseren (*zie ook bijlage 2*).

² Kenniswerkplaats Jeugd Friesland is een vervolg op de Academische Werkplaats Transformatie Jeugd Friesland (2015-2020) en is mede mogelijk gemaakt door een subsidie van ZonMw. Zie www.awtijf.nl voor meer informatie over de missie, visie, organisatie, overzicht partners en projecten.

³ Met een duurzaam perspectief bedoelen we NIET dat de ondersteuning aan het gezin dient te stoppen. We bedoelen dat het gezin en de individuele gezinsleden al dan niet met ondersteuning meer gevoel hebben zelf regie te hebben en zelf keuzes te kunnen maken en verantwoordelijkheid te dragen voor de resultaten die gehaald worden.

Bijlage 2

LERENDE PRAKTIJK RONDOM DE MAATWERKAANPAK VOOR KWETSBARE GEZINNEN

Om daadwerkelijk betere ondersteuning aan gezinnen met MCP te bieden is het van belang om op alle niveaus, gezamenlijk met jongeren, ouders, hulpverleners en beleidsmakers en bestuurders van zowel gemeenten en jeugdhulpverleners, te leren. De Kenniswerkplaats Jeugd Friesland organiseert een lokale lerende omgeving waarin alle betrokkenen hun kijk op maatwerk delen met als doel dat gezinnen met MCP sneller, passender en effectiever worden geholpen.

HOE PAKKEN WE HET AAN?

Op vier niveaus wordt een lokale lerende omgeving⁴ ingericht. Hier bekijken en doorgronden we samen de ingebrachte vraagstukken vanuit diverse perspectieven. Iedere deelnemer deelt kennis en haalt zelf nieuwe kennis op. Door vanuit een gelijkwaardige positie met elkaar in gesprek te gaan wordt van én met elkaar geleerd. Ook nodigen we deskundigen uit het veld uit om hun expertise op bepaalde thema's te delen. Gezamenlijk reflecteren we op en zoeken we naar praktische en duurzame oplossingen. De ingebrachte wetenschappelijke, praktijk-, beleid- en ervaringskennis en de geleerde lessen worden vertaald naar concrete toepassingen en veranderingen in de dagelijkse praktijk.

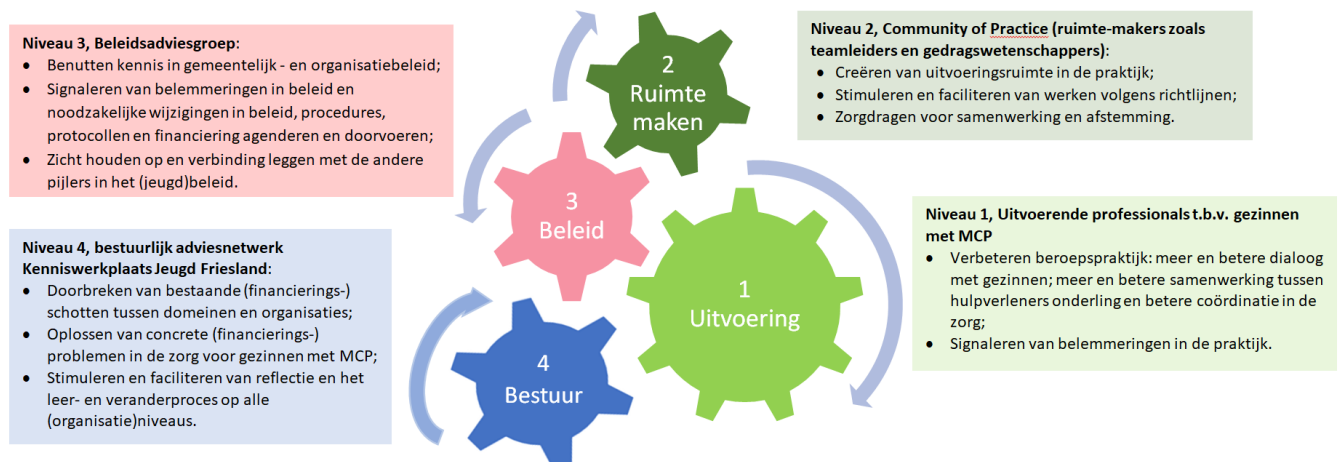
Onderstaande uitgangspunten gelden voor alle betrokken niveaus en zowel binnen het project als in de Kenniswerkplaats als geheel.

UITGANGSPUNTEN SAMENWERKING IN DE MAATWERKAANPAK EN DE LERENDE PRAKTIJK

- ▶ **Gelijkwaardigheid:** elkaar respecteren en elkaars expertise herkennen en erkennen en geloven in de kracht van samenwerken;
- ▶ **Lerende houding:** het gaat om samen leren en (door)ontwikkelen, uitdrukkelijk niet om controle en sturing:
  - Geïnteresseerd in en nieuwsgierig naar elkaars ervaringen, perspectieven, dilemma's en uitdagingen;
  - Bereid om zich kwetsbaar op te stellen, actief verbinding te zoeken en open te staan voor andere perspectieven;
- ▶ **Gebruikmaken van bestaande, actuele kennis:** gezamenlijk ontsluiten, (door)ontwikkelen en vertalen van wetenschappelijke, praktijk- en ervaringskennis naar concrete toepassingen voor en veranderingen in de praktijk en tijdige, passende en goed gestroomlijnde hulp te faciliteren voor gezinnen met MCP;
- ▶ **Commitment:**
  - Vanuit het uitgangspunt - gezinnen en hun wensen en behoeften centraal en belemmerende regels opzij – kritisch te reflecteren op beleid, regelgeving en procedures binnen eigen organisatie(s) en, waar nodig, concrete stappen zetten om deze aan te passen en te verbeteren;
  - Tijd en ruimte vrij maken binnen eigen organisatie(s) om geleerde lessen toe te passen en/of uit te proberen.

In aanvulling op bovengenoemde uitgangspunten, is in figuur 1 de wisselwerking en de samenhang tussen de verschillende niveaus visueel weergegeven en zijn de specifieke leer- en veranderdoelen voor de verschillende niveaus benoemd.

Figuur 1: Lerende praktijk rondom de maatwerk aanpak voor kwetsbare gezinnen en leer- en veranderdoelen per niveau

⁴ We nodigen zowel jongeren en ouders als professionals vanuit praktijk-, beleid- en onderwijsorganisaties van harte uit om deel te nemen aan de lerende praktijk. Voor niveau 2 denken we bijvoorbeeld aan collega's met een functie als gedragswetenschapper, zorgcoördinator, behandelcoördinator, teamleider e.d. Voor niveau 3 aan manager behandelzaken, hoofd / directeur behandelzaken, beleidsadviseur / regisseur, etc.